

ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΡΟΜΑ

Εγχειρίδιο για φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

A youth-led alliance, building @active Roma citizens

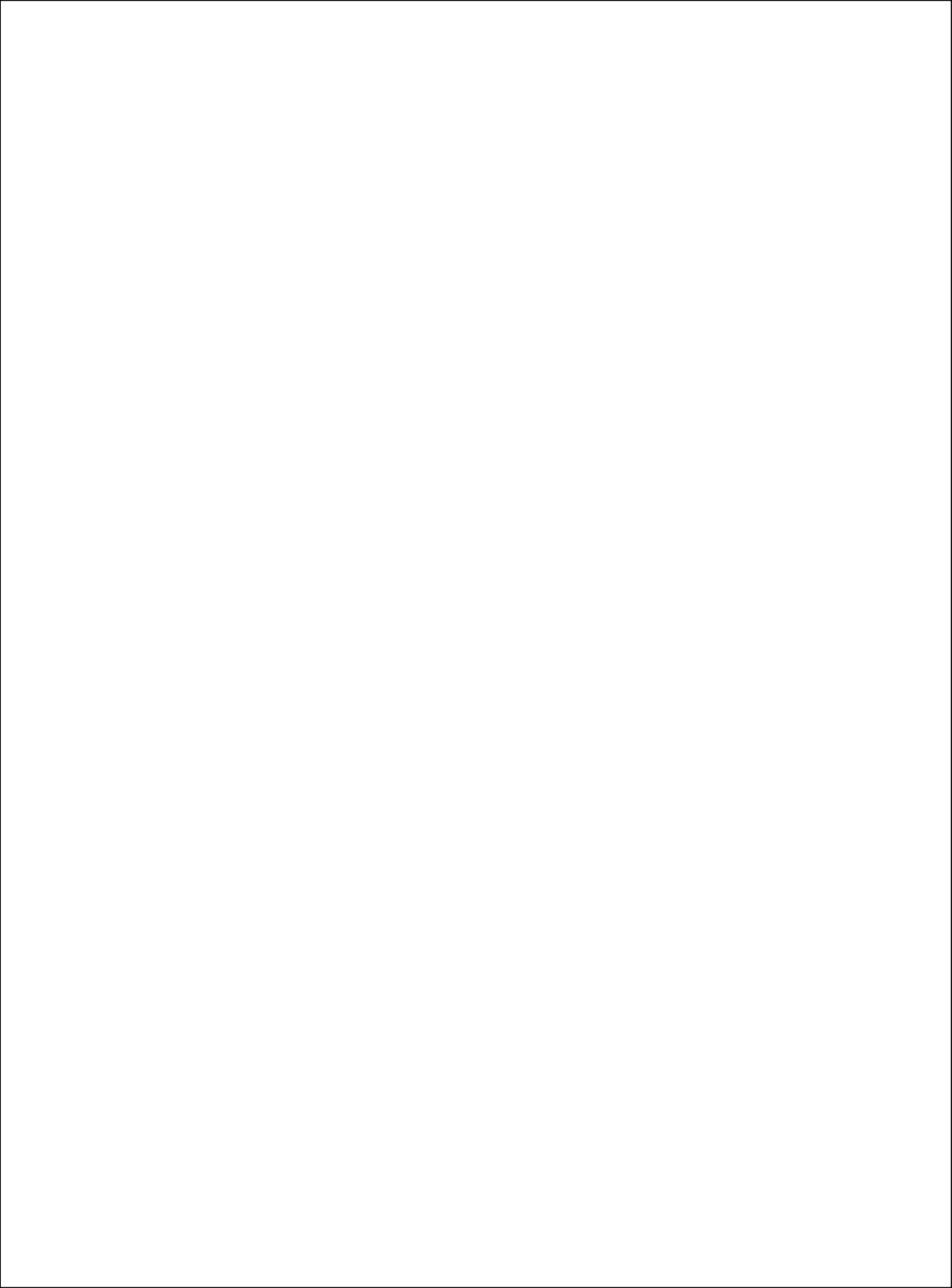
GA no 777344 – I_do

Μια Συμμαχία Νέων για τη δημιουργία ενεργών Ρομά πολιτών

www.ido-alliance.eu

Έργο συγχρηματοδοτούμενο από το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια 2014 – 2020» της Ευρωπαϊκής Ένωσης (REC PROGRAMME 2014 – 2020)

Η κοινοπραξία του Έργου I_do

Συντονιστής Έργου

CMT Prooptiki.
CONSULTING MANAGEMENT TRAINING

Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια 2014 – 2020» (REC PROGRAMME 2014 – 2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ / COPYRIGHT

Το περιεχόμενο του παρόντος αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της κοινοπραξίας του Έργου I_do - 777344 και απαγορεύεται η μερική ή η ολική αναπαραγωγή του ή/και η διάθεσή του χωρίς τη ρητή έγκριση του Κέντρου Μελετών Ασφάλειας (ΚΕ.ΜΕ.Α.) ως Συντονιστή της κοινοπραξίας του Έργου.

Αποποίηση της ευθύνης

Για το περιεχόμενο της παρούσας έκδοσης ευθύνεται αποκλειστικά και μόνο η κοινοπραξία του Έργου I_do – 777344 και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτό απηχεί τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή ... σ. 5

Ενεργός πολίτης είναι ... σ. 6

Δημόσια έκφραση - Δημόσια έκθεση ... σ. 9

Οι Έλληνες Ρομά ... σ. 12

Έλληνες Ρομά και ενεργός πολιτειότητα ... σ. 16

Ενεργός πολίτης Ρομά είναι ... σ. 18

Έλληνες Ρομά και Τοπική Αυτοδιοίκηση: το Δίκτυο ROM ... σ. 19

Τοπική Αυτοδιοίκηση και ενεργός πολιτειότητα ... σ. 26

Ενεργός πολίτης δεν είναι ... σ. 30

Ενεργοί πολίτες νέοι Ρομά: cui bono?

Η πρόταση της Διαπεριφερειακής Συμμαχίας I_do ... σ. 32

Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο για φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της υλοποίησης του συγχρηματοδοτούμενου από την Ε.Ε. Έργου «I_do: A youth-led alliance, building @ctive Roma citizens» (Μια συμμαχία νέων για τη δημιουργία ενεργών Ρομά πολιτών).

Σκοπός του Έργου I_do είναι η υποστήριξη νέων Ρομά για την ενεργό και ισότιμη συμμετοχή τους στο δημόσιο βίο, με ειδικό στόχο την παροχή γνώσεων για τη λειτουργία των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την ενδυνάμωσή τους για την άσκηση της ιδιότητάς τους ως ενεργών πολιτών.

Προς αυτή την κατεύθυνση, νέοι Ρομά, προερχόμενοι από 3 Περιφέρειες της χώρας (Αττική, Θεσσαλία και Κεντρική Μακεδονία), έλαβαν 5μηνη εκπαίδευση και, με την υποστήριξη στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συμμετείχαν στην 6μηνη λειτουργία μιας Ψηφιακής Συνέλευσης Νέων με σκοπό την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προτάσεων για τη διαχείριση ζητημάτων προς όφελος του συνόλου της τοπικής κοινωνίας στην οποία διαβιούν, συμπεριλαμβανομένης της τοπικής κοινότητας Ρομά.

Το παρόν εγχειρίδιο αποβλέπει στην πρόληψη και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και, αξιοποιώντας την κεκτημένη εμπειρία στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου I_do, στοχεύει στην προαγωγή ζητημάτων ενεργού πολιτειότητας και ισότιμης συμμετοχής των Ρομά στις τοπικές υποθέσεις στη βάση των αρχών της ανοιχτής, συμμετοχικής και χρηστής τοπικής διακυβέρνησης.

Συγγραφή / επιμέλεια έκδοσης: Αθανασία Σιαπέρα MA, Ειδική Επιστημονική Συνεργάτιδα ΚΕ.ΜΕ.Α. σε θέματα κοινωνικής ένταξης, Εμμανουήλ Ράντης, Ειδικός Εμπειρογνώμονας ΚΕ.ΜΕ.Α. σε θέματα κοινωνικής ένταξης, Έλλη Χριστούλα PhD MA, Συντονίστρια Έργου I_do / ΚΕ.ΜΕ.Α.

Ενεργός πολίτης είναι ...

Ο πολίτης που:

- ▶ Έχει το αίσθημα του «ανήκειν» σε ένα κοινωνικό σύνολο.
- ▶ Είναι υπεύθυνος έναντι του εαυτού του και του κοινωνικού συνόλου, στο οποίο αισθάνεται ότι ανήκει.
- ▶ Γνωρίζει, διεκδικεί και ασκεί τα δημοκρατικά του δικαιώματα.
- ▶ Αναγνωρίζει και εκπληρώνει τις δημοκρατικές του υποχρεώσεις.
- ▶ Αντιλαμβάνεται την αμοιβαία εξάρτηση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος με τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και ότι το δικαίωμα συμμετοχής τους στα κοινά, το οποίο αναγνωρίζει και εγγυάται η Πολιτεία, δεν περιορίζεται στα δικαιώματα του «εκλέγειν» και «εκλεγέσθαι».
- ▶ Απαιτεί να έχει πλήρη γνώση όλων των δρώντων, που αφορούν τόσο στον ίδιο όσο και στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία, της οποίας αποτελεί μέλος.
- ▶ Αναζητεί την πληροφορία, για να ενημερωθεί.
- ▶ Ελέγχει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των πληροφοριών, που λαμβάνει.
- ▶ Συμμετέχει ενεργά στη δημόσια ζωή, στη διαμόρφωση απόψεων, στη λήψη αποφάσεων, στον έλεγχο των θεσμών και των πολιτικών που εφαρμόζονται.

Ο πολίτης γνωρίζει, συλλογίζεται, τολμά να αποφασίσει, τολμά να αναλάβει τους κινδύνους, γιατί δρα υπεύθυνα, δηλαδή με γνώση, βαθιά σκέψη και υπολογισμό κάθε ενδεχόμενου. Ο απληροφόρητος πολίτης λειτουργεί δειλά και ασυλλόγιστα.

Θουκυδίδης, Περικλέους Επιτάφιος

- ▶ Παίρνει θέση στο δημόσιο διάλογο με ευθυκρισία και εκφράζει την άποψή του, χωρίς να αποφεύγει την αυτοκριτική και την εποικοδομητική κριτική.
- ▶ Συμμετέχει στα κοινά, χωρίς να αποσκοπεί σε προσωπικό όφελος.
- ▶ Επιδιώκει την ικανοποίηση των προσωπικών του συμφερόντων, υπό τον όρο της εξασφάλισης των προϋποθέσεων για το «κοινό καλό».
- ▶ Συμπεριφέρεται με σύνεση και ευθύνη χωρίς προκαταλήψεις και στερεότυπα.
- ▶ Υποστηρίζει, στη θεωρία και στην πράξη, τη δημοκρατία, την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διατήρηση των κοινών αγαθών.
- ▶ Εργάζεται, είτε ως άτομο είτε ως μέλος μιας συλλογικότητας, για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων, την αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία.

Ο ενεργός πολίτης συνδιαλέγεται, τοποθετείται, κρίνει, προτείνει, δρα.

Η συμμετοχή του πολίτη στα κοινά είναι η ουσία της Δημοκρατίας. Ο λόγος, ως λογική σκέψη, και ο λόγος, ως διάλογος και αντίλογος, είναι μέσο αξιοποίησης της γνώσης και διάθεσης των πολιτών, αλλά και εδραίωσης της πολιτικής ελευθερίας.

Θουκυδίδης, Περικλέους Επιτάφιος

Η ιδιότητα του Πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο, που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα: Να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Να εκλέγει και να εκλέγεται στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους του. Να απολαύει της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους. Να υποβάλλει αναφορές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και να προσφεύγει στον Διαμεσολαβητή για τον εντοπισμό κρουσμάτων κακοδιοίκησης στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της Ε.Ε. Να έχει πρόσβαση σε έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (υπό όρους), να απευθύνεται γραπτά σε οποιαδήποτε όργανα ή οργανισμούς της Ε.Ε., σε μια από τις γλώσσες των κρατών μελών και να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Μάαστριχτ, 7 Φεβρουαρίου 1992
Άρθρο 8, Η ιδιότητα του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από πρόσθετα δικαιώματα

Δημόσια έκφραση - Δημόσια έκθεση

Ο λόγος, ως δημόσια ή ιδιωτική έκφραση θέσεων και απόψεων, έχει δύναμη.

Μπορεί να επηρεάζει και να κινητοποιεί την κοινωνία θετικά ή αρνητικά. Οι νέες τεχνολογίες στην ενημέρωση και τα σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πολλαπλασίασαν τις ευκαιρίες δημόσιας έκφρασης, καθιστώντας τη δύναμη του λόγου ακόμα μεγαλύτερη.

Η ενεργός πολιτειότητα, η άσκηση της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, εμπεριέχει το στοιχείο της δημόσιας έκφρασης.

Ωστόσο, ο ενεργός πολίτης έχει πλήρη αντίληψη του γεγονότος ότι η δημόσια έκφραση θέσεων και απόψεων είναι, συγχρόνως, μια δημόσια έκθεση, την οποία είναι σε θέση να διαχειριστεί, όταν:

- ▶ Έχει αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση.
- ▶ Ασκείται στην αυτοκριτική, επιδιώκοντας την προσωπική βελτίωση.
- ▶ Είναι ειλικρινής με τους άλλους.
- ▶ Δεν υιοθετεί ξένες συμπεριφορές, για να γίνει αρεστός.
- ▶ Δεν υποδύεται ρόλους, τους οποίους δεν μπορεί να υποστηρίξει.
- ▶ Γνωρίζει ότι η δημόσια έκφραση είναι ελεύθερη αλλά όχι ανεξέλεγκτη.
- ▶ Σέβεται τους κανόνες που διέπουν την εκφορά του δημόσιου λόγου.

Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους.

Ελληνικό Σύνταγμα, άρθρο 14 παρ1

Η ελευθερία του λόγου είναι γνώρισμα της Ελευθερίας.

Δημόκριτος

- ▶ Δεν φοβάται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και τις συνέπειές τους.
- ▶ Ο λόγος του είναι αυθεντικός και ευθύς.
- ▶ Εκφράζεται με τεκμηριωμένες απόψεις.
- ▶ Αποφεύγει τη δημόσια έκφραση, όταν δεν μπορεί να υποστηρίξει τις θέσεις του με επιχειρήματα.
- ▶ Αποφεύγει τη δημόσια έκθεση, όταν δεν ανέχεται τη δημόσια κριτική.
- ▶ Αποδέχεται την καλοπροαίρετη κριτική.
- ▶ Μπορεί να δεχτεί νέες ιδέες και προτάσεις, απαλλαγμένος από προκαταλήψεις.
- ▶ Μπορεί με γενναιότητα να αναγνωρίσει τα λάθη του και με παρρησία να αναθεωρήσει.
- ▶ Αξιολογεί και κρίνει τους θεσμούς και τις πολιτικές με αντικειμενικότητα, εποικοδομητικά και χωρίς υστεροβουλία.
- ▶ Ενεργεί με υπευθυνότητα, στοχεύοντας στην κοινωνική πρόοδο και το κοινό συμφέρον.

Ο ενεργός πολίτης γνωρίζει ότι:

Η αλήθεια και η ευθύτητα έχουν μεγαλύτερη δύναμη από την ευγλωττία και τις δημαγωγικές πρακτικές.

Να σκέφτεσαι σωστά, να μιλάς σωστά, να πράττεις αυτό που πρέπει.

Δημόκριτος

Ενεργός ιδιότητα του πολίτη ορίζεται η συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών, στην κοινότητα και στην πολιτική ζωή, χαρακτηριζόμενη από αμοιβαίο σεβασμό και έλλειψη βίας και σύμφωνα με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία.

Centre for Educational Research and Lifelong Learning (CRELL) / EC, 2010

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου **Άρθρο 10 Ελευθερία έκφρασης (τροπ. 1/6/2010)**

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Οι Έλληνες Ρομά

Η συνεχής παρουσία των Ρομά την τελευταία χιλιετία στον ελλαδικό χώρο μαρτυρείται στις καταγραφές ιστορικών, ερευνητών και περιηγητών και απαντάται σε διάφορες περιοχές της χώρας, που ήταν υπό την ηγεμονία Βυζαντινών, Οθωμανών κ.ά., ανάλογα με την περιοχή και την περίοδο κάθε καταγραφής.

Η δημιουργία των κρατών – εθνών που ακολούθησε την κατάρρευση των αυτοκρατοριών και τον τερματισμό των μεγάλων μετακινήσεων πληθυσμών, βρήκε τους Ρομά εντός των ορίων διαφόρων κρατών είτε από επιλογή (ταύτιση με τα κράτη – έθνη τα οποία δημιουργήθηκαν) είτε δια της βίας, με διάφορες μορφές εξαναγκασμών και πιέσεων.

Οι διαφορετικές αυτές συνθήκες οδήγησαν σε σημαντικές αποκλίσεις ταυτότητας, βαθμού εμπέδωσης του αισθήματος του ανήκειν και αυτοπροσδιορισμού, που εντοπίζονται σήμερα μεταξύ των Ρομά στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα, παράδειγμα ταύτισης των Ρομά με τον ελληνισμό αποτελεί ο ερχομός πολλών Ρομά από την Τουρκία το '22 με την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών.

Η κοινή πορεία των Ελλήνων Ρομά με το λοιπό ελληνισμό καταγράφεται σε πλήθος επιστημονικών δημοσιεύσεων και αποτυπώνεται στη λαϊκή παράδοση.

Έτσι, αν και μόλις το 1979 η Ελληνική Πολιτεία απέδωσε στους Έλληνες Ρομά την ελληνική υπηκοότητα, το 2001, με ψήφισμα 46 Συλλόγων, μελών της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Ρομά, οι τελευταίοι διαφοροποιήθηκαν σε ζητήματα αυτοπροσδιορισμού σε σχέση με τους Ρομά της Ευρώπης.

Οι Τσιγγάνοι ήλθαν στο Βυζάντιο και από εκεί πέρασαν στο ελλαδικό χώρο και πολλοί εδραιώθηκαν σε διάφορες περιοχές του. Είτε ως τεχνίτες είτε ως εργάτες γης είτε ως έμποροι, συμμετείχαν στον καταμερισμό εργασίας, ασκώντας επαγγέλματα που η οικονομία της εποχής καθιστούσε αναγκαία.

Η εμπειρία της συνύπαρξης διαφορετικών λαών και πολιτισμών στο χώρο του Βυζαντίου συνέβαλε στη φιλική αντιμετώπισή τους.

Οι Τσιγγάνοι συναλλάσσονταν και συναναστρέφονταν με τους ανθρώπους των τοπικών κοινωνιών.

Σπ. Ασδραχάς, Ελληνική Οικονομική Ιστορία ΙΕ-ΙΘ αιώνα, 2003

«Εμείς οι Έλληνες Τσιγγάνοι δηλώνουμε κατηγορηματικά και προς πάσα κατεύθυνση, ότι αποτελούμε ένα άρρηκτα συνδεδεμένο τμήμα του απανταχού Ελληνισμού»

Αυτοπροσδιορισμός Ελλήνων Ρομά, 2001

Το ψήφισμα του αυτοπροσδιορισμού των Ελλήνων Ρομά το 2001 αποτέλεσε, ωστόσο, το αποτέλεσμα μιας προσπάθειας διαφοροποίησής τους από τους Ρομά άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα:

- ▶ Το 1971, Ρομά από διάφορες χώρες ίδρυσαν τη Διεθνή Ένωση Ρομανί (International Romani Union) ως όργανο έκφρασης του «Ρομά Έθνους» (Roma Nation).

Ο όρος «Ρομά Έθνος» που συνείχε ως αυτοπροσδιορισμός τα μέλη της Διεθνούς Ένωσης Ρομανί, συμπληρώθηκε το 2000 ως «Ρομά – Έθνος δίχως Κράτος» (Roma a Stateless Nation).

- ▶ Το 1939, οι Έλληνες Ρομά ίδρυσαν ως συλλογικό όργανο εκπροσώπησής τους τον Πανελλήνιο Μορφωτικό Σύλλογο Ελλήνων Αθιγγάνων, χωρίς να διαφοροποιούνται από τον υπόλοιπο Ελληνισμό.

Το 2001, σε απάντηση του αυτοπροσδιορισμού «Ρομά – Έθνος δίχως Κράτος» της Διεθνούς Ένωσης Ρομανί (2000), οι Έλληνες Ρομά ψήφισαν ομόφωνα τον αυτοπροσδιορισμό τους ως «αναπόσπαστο τμήμα του απανταχού Ελληνισμού», διακηρύσσοντας ότι «ακόμα και σε περίπτωση υποθετικού διλλήματος, επιλέγουν την απαλοιφή του όρου “Τσιγγάνοι” και τη διατήρηση μόνου του όρου “Έλληνες”».

Στην Ελλάδα οι Τσιγγάνοι-Γύφτοι έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στο δημοτικό μας τραγούδι και στη διατήρησή του.

Σε ορισμένες πόλεις (Καρπενήσι, Κατερίνη Πάννενα, Χαλκίδα, Κόνιτσα) υπήρχε ολόκληρος μαχαλάς από Τσιγγάνους μουσικούς.

Γύριζαν στα πανηγύρια και τους γάμους σε όλη την Ελλάδα. Έπαιζαν πίπιζα ή ζουρνάδες (εξέλιξη αρχαίου αυλού), νταούλι κι αργότερα κλαρίνο και βιολί.

Τ. Γιαννακόπουλος, 1983

Το ψήφισμα αυτοπροσδιορισμού των Ελλήνων Ρομά έγινε αφορμή για την έναρξη ενός μεγάλου διαλόγου, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, σχετικά με ζητήματα ταυτότητας, καθώς και την ανάλυση των αιτίων και την αναζήτηση τρόπων για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού στο πλαίσιο μιας συμπεριληπτικής και ολιστικής προσέγγισης.

Οι Έλληνες Ρομά, ακόμα και σήμερα, αν και βαίνει συνεχώς αυξανόμενη η παρουσία τους στον επιστημονικό, οικονομικό και κοινωνικό γίγνεσθαι, στην πλειοψηφία τους βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση σε πολλά επίπεδα.

Ωστόσο, τοποθετημένη στην παραπάνω βάση, η συζήτηση σε θέματα ενεργού πολιτειότητας αποκτά μια προστιθέμενη αξία, αποκαλύπτοντας δυνατότητες άσκησης της από μέρους των Ελλήνων Ρομά δεδομένης της εμπέδωσης του αισθήματος του ανήκειν.

Καθώς εξελίσσονταν οι έρευνες μου με συμμετοχική παρατήρηση σε περιοχές που ζουν Ρομά, παρατηρούσα ότι πίσω από τις εμφανείς διαφορές υπήρχαν κρυφές ομοιότητες ανάμεσα σε ανθρώπους που επί αιώνες ζούσαν μαζί και χώρια, οι μεν ως κυρίαρχη κοινωνία οι δε ως εκ γενετής και διά βίου παρίες, χωρίς ποτέ να γίνονται αναφορές στα κοινά πολιτισμικά στοιχεία.

Από αυτό μπορεί να καταλάβει κανείς ότι έναντι των υπολοίπων ημών, υπάρχει μία μεγάλη απόσταση «πολιτισμικού χρόνου», η οποία είναι αποτέλεσμα του αποκλεισμού τους από βασικές δομές οργάνωσης της ελληνικής κοινωνίας.

Άννα Λυδάκη, 2019

Αυτοπροσδιορισμός Ελλήνων Ρομά 2001

Ψήφισμα 46 Συλλόγων μελών της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Ρομά

«Εμείς οι Έλληνες Τσιγγάνοι δηλώνουμε κατηγορηματικά και προς πάσα κατεύθυνση, ότι αποτελούμε ένα άρρηκτα συνδεδεμένο τμήμα του απανταχού Ελληνισμού.

Οποιαδήποτε άλλη θεώρηση, από οπουδήποτε και αν εκφράζεται ή/και εκπορεύεται, δεν θα μας βρίσκει απλώς διαφωνούντες, αλλά και αντιμέτωπους.

Εάν δε ποτέ, έστω και υποθετικά τεθεί ερώτημα περί απαλοιφής του ενός εκ των δύο συστατικών όρων της Ταυτότητάς μας, για την οποία δηλώνουμε υπερήφανοι, δηλαδή:

α) “Έλληνες”,

β) “Τσιγγάνοι”,

δηλώνουμε απερίφραστα, κατηγορηματικά και ομόφωνα, ότι επιλέγουμε την απαλοιφή του όρου “Τσιγγάνοι” και τη διατήρηση μόνο του όρου “Έλληνες”».

Έλληνες Ρομά και ενεργός πολιτειότητα

Η άσκηση της ιδιότητας του ενεργού πολίτη προϋποθέτει την αναγνώριση της ιδιότητας του πολίτη, η οποία στην περίπτωση των Ελλήνων Ρομά αποδόθηκε από το Ελληνικό κράτος μόλις το 1979, με αποτέλεσμα:

Για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα οι Έλληνες Ρομά στερήθηκαν πολιτικά δικαιώματα, κρατική προστασία, προσφυγική αποκατάσταση, ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση, εργασιακά δικαιώματα, ελευθερία επιλογής τόπου διαμονής και, εν γένει, την πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά.

Ωστόσο, σε κάποιες ελάχιστες κοινότητες (Πετράλωνα, Δραπετσώνα, Δενδροπόταμος, Σέρρες), μικρές ομάδες Ελλήνων Ρομά άσκησαν συλλογικά ενεργό πολιτειότητα, ιδρύοντας το 1939 τον «Πανελλήνιο Μορφωτικό Σύλλογο Ελλήνων Αθιγγάνων», σε μια περίοδο όπου κάθε πολιτική δράση ή συλλογική διεκδίκηση ήταν περιορισμένη.

Η πρωτοβουλία αυτή ατόμων προερχόμενων από μια κοινωνική ομάδα, τα μέλη της οποίας στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν χωρίς υπηκοότητα, άστεγοι και αναλφάβητοι, μαρτυρά ότι, καιρό πριν, σε αυτές τις κοινότητες Ρομά είχαν διαμορφωθεί οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι κατανοητή η σημασία της ενεργού πολιτειότητας και να έχουν αναπτυχθεί δεξιότητες για την αποτελεσματική άσκηση της.

Οι πρώτοι καρποί της δράσης του Συλλόγου υπήρξαν ορατοί με την έναρξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και την ένταξη της πλειοψηφίας των ιδρυτών και μελών του στην Εθνική Αντίσταση, πολλοί από τους οποίους εκτελέστηκαν κατά την περίοδο 1941 – 1945.

Μετά τη λήξη του πολέμου, η δράση του Συλλόγου επικεντρώθηκε στην προσπάθεια για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας.

Το 80% των Ελλήνων Ρομά πέρασε στον ελλαδικό χώρο μαζί με τον υπόλοιπο προσφυγικό ελληνισμό στη διάρκεια της Μικρασιατικής καταστροφής (1919 – 1923). Ωστόσο, η ελληνική Ιθαγένεια δόθηκε στους Έλληνες Ρομά το 1979 κατ' εφαρμογή της 69468/212/20.10.78 Γ.Δ. του Υπουργείου Εσωτερικών. Μέχρι τότε, για το Έλληνικό κράτος ήταν αλλοδαποί «αθιγγανικής καταγωγής και ακαθορίστου υπηκοότητας».

Οι λίγες κοινότητες, στις οποίες εμφανίστηκαν οι πρώτες ομάδες πολιτικής δράσης Ελλήνων Ρομά, είναι αυτές που στις επόμενες δεκαετίες παρουσίασαν τα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής ένταξης, πρωτοστατώντας στην πολιτική δραστηριοποίηση των Ελλήνων Ρομά σε ολόκληρη τη χώρα και συμβάλλοντας στην αυτο-οργάνωσή τους με την ίδρυση συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι κάποιες από αυτές τις κοινότητες εκλέγουν ανελλιπώς, από το 1975, τουλάχιστον ένα δημοτικό σύμβουλο, ενώ το 1990 υπήρξε δημοτική παράταξη Ελλήνων Ρομά, που διεκδίκησε τη δημοτική αρχή.

Έλληνες Ρομά συμμετέχουν ήδη σε δημοτικές αρχές, καθώς και στη διοίκηση οργάνων, νομικών προσώπων και φορέων Δήμων της χώρας, και έχουν συμμετάσχει σε ευρωεκλογές, εθνικές και περιφερειακές εκλογές, ως εκπρόσωποι διάφορων πολιτικών σχηματισμών και ιδεολογιών.

Τσιγγάνος καπετάνιος του ΕΛΑΣ ο Βασίλης Μήτρου από την Κύμη Εύβοιας, ο γνωστός Καπετάν Γύφτος, σκοτώθηκε στη μάχη της Λαμπούσας το Σεπτέμβρη του 1944.

Στην οδό Χαμοστέρνας στα Πετράλωνα υπάρχει μνημείο αφιερωμένο στους 11 Τσιγγάνους που εκτέλεσαν οι Γερμανοί τον Αύγουστο του 1944 για την αντιστασιακή τους δράση.

Σεβαστή Τρουμπέτα, Οι Ρομά στο σύγχρονο ελληνικό κράτος, 2008

Ενεργός πολίτης Ρομά είναι ...

Ο Ρομά που:

- ▶ Αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ίσο μέλος μιας κοινωνίας, ενός τόπου, μιας συλλογικότητας, μιας προσπάθειας.
- ▶ Συνειδητοποιεί ότι η ισότιμη συμμετοχή στο δημόσιο βίο εμπεριέχει δικαιώματα και υποχρεώσεις.
- ▶ Διεκδικεί βελτίωση της ποιότητας ζωής συνολικά, για τη χώρα, τον τόπο του, τη γειτονιά και την οικογένειά του.
- ▶ Διεκδικεί την άρση αποκλεισμών προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας.
- ▶ Είναι έτοιμος να αγωνιστεί για ανάγκες άλλων, εκτός των δικών του.
- ▶ Διεκδικεί τη διενέργεια δημοσίου διαλόγου και τη συμμετοχή του σε αυτόν.
- ▶ Εκφράζει απόψεις ειλικρινείς και τεκμηριωμένες, αποζητώντας την εποικοδομητική κριτική.
- ▶ Αποσυνδέει το πρόβλημα από την καταγωγή, είτε ως αίτιο είτε ως σύμπτωμα.
- ▶ Είναι απαλλαγμένος από αυτόκλητους υπερασπιστές.
- ▶ Συνειδητοποιεί ότι οι κοινωνίες αλλάζουν μέσα από συλλογική προσπάθεια και ατομική βελτίωση.

Ο πολίτης ενδιαφέρεται για την πόλη όπως ενδιαφέρεται για τον εαυτό του, γιατί γνωρίζει πως έτσι μόνο θα έχει καλύτερο μέλλον.

Θουκυδίδης, Περικλέους Επιτάφιος

Έλληνες Ρομά και Τοπική Αυτοδιοίκηση: το Δίκτυο ROM

Τη δεκαετία του 1990, με το Π.Δ. 2218/1994, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα απέκτησε ενισχυμένες αρμοδιότητες και, ταυτόχρονα, ουσιαστικές δυνατότητες εφαρμογής πολιτικών για την αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων.

Το γεγονός αυτό ώθησε Δημάρχους, που είχαν αντιληφθεί τη σημασία της ένταξης των Ρομά για την εξασφάλιση όρων κοινωνικής προόδου σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας, να ιδρύσουν το 1995 το «Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων – Δίκτυο ROM», με την υποστήριξη της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.), της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε.) και της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (Γ.Γ.Ν.Γ.).

Το Δίκτυο ROM υπήρξε η πρώτη Συμμαχία πόλεων σε θέματα Ρομά, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, υποστασιοποιώντας στη δεκαετία της ακμής τους (1995 – 2005) την αποτελεσματικότερη δυνατή σχέση μεταξύ Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ρομά.

Ειδικότερα:

- ▶ Υποστήριξε καθοριστικά την αυτο-οργάνωση των Ελλήνων Ρομά, με αποτέλεσμα την ίδρυση της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Ρομά (Π.Ο.Σ.Ε.Ρ.) το 1995.
- ▶ Πέτυχε τη συμμετοχή Ρομά σε κεντρικά όργανα λήψης αποφάσεων, αποκαθιστώντας την εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και κοινοτήτων.
- ▶ Η δράση του οδήγησε στη συγκρότηση Διυπουργικής Συντονιστικής Επιτροπής για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της εθνικής πολιτικής για τους Έλληνες Ρομά (ΦΕΚ 24Α/2000), με επικεφαλής το Υπουργείο Εσωτερικών και τη συμμετοχή του Δικτύου ROM, 8 Υπουργείων, 3 Γενικών Γραμματειών και του Γραφείου του Πρωθυπουργού.
- ▶ Συνέβαλε στην εκπόνηση του «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001 – 2008» (Ο.Π.Δ.), το οποίο η Κυβέρνηση υιοθέτησε το 2001 ως εθνική πολιτική για την αντιμετώπιση των

προβλημάτων των Ελλήνων Ρομά και το ενέταξε στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Το Ο.Π.Δ. συνέταξαν, με ευθύνη του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, το Δίκτυο ROM και τα συναρμόδια Υπουργεία, σε συνεργασία με την πανεπιστημιακή κοινότητα και την Π.Ο.Σ.Ε.Ρ.

- ▶ Ανέπτυξε εργαλεία για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα οποία εφαρμόζονται μέχρι σήμερα.
- ▶ Εκπαίδευσε τους Έλληνες Ρομά σε θέματα ενεργού πολιτειότητας, παρέχοντας μέσα και ευκαιρίες για τον «πολιτειακό» αλφαριθμητισμό τους.

Καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχία του ήταν ότι το Δίκτυο ROM:

Ήταν σταθερά προσηλωμένο στους στόχους της ένταξης, υπερασπιζόμενο τα συμφέροντα του συνόλου της κοινωνίας.

Εδραιώθηκε στον κοινωνικό χώρο ως φορέας που δεν μεροληπτεί.

Διατύπωνε έναν ειλικρινή και τεκμηριωμένο λόγο.

Τήρησε τις αναγκαίες ισορροπίες, κατορθώνοντας να γίνει αποδεκτό τόσο από την Ελληνική Πολιτεία, όσο και από τους Έλληνες Ρομά.

Ορόσημα του Δικτύου ROM

Οικιστικό

Εκπόνηση της πρώτης εμπειριστατωμένης μελέτης στην Ελλάδα για το στεγαστικό των Ρομά από το Τμήμα Ερευνών της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομίας και Στέγασης (Δ.Ε.Π.Ο.Σ.), το 1998, με τίτλο «Μελέτη Σχεδίου Προγράμματος για την Αντιμετώπιση των Άμεσων Οικιστικών Προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων». Η Μελέτη υπήρξε σημείο αναφοράς για την εκπόνηση του Ο.Π.Δ. και αποτέλεσε πρότυπο στεγαστικών μελετών εθνικής εμβέλειας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Διαμεσολάβηση

Εξάμηνη εκπαίδευση Ρομά διαμεσολαβητών, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, το 1998. Στην Ελλάδα υλοποιήθηκαν πάλι, το 2011, προγράμματα εκπαίδευσης Ρομά διαμεσολαβητών (2 εβδομαδιαίοι κύκλοι εκπαίδευσης), στο πλαίσιο του Πανευρωπαϊκού Προγράμματος ROMED του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Εθνική Στρατηγική

Σύσταση σχετικά με την ανάγκη «Εθνικής Ολοκληρωμένης Πολιτικής» για την ένταξη των Ρομά, 1995. Η ανάγκη διατυπώνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2011, όταν και ζητήθηκε από τα κράτη μέλη η διαμόρφωση και υποβολή «Εθνικής Στρατηγικής Ένταξης των Ρομά».

Εθνικό Σημείο Επαφής

Αίτημα σχετικά με τη λειτουργία κεντρικού οργάνου συντονισμού και παρακολούθησης της εθνικής πολιτικής για την ένταξη των Ρομά, 1995. Το αίτημα ικανοποιήθηκε μέσω της σύστασης Διυπουργικής Συντονιστικής Επιτροπής, που αποτέλεσε το πρώτο εθνικό σημείο επαφής για την ένταξη των Ρομά.

Οι 56 Δήμοι - μέλη του Δικτύου ROM¹

1. Δήμος Αγίας Βαρβάρας
2. Δήμος Αγρινίου
3. Δήμος Αιγιαλείας
4. Δήμος Αλεξάνδρειας
5. Δήμος Αλεξανδρούπολης
6. Δήμος Αμπελοκήπων - Μενεμένης
7. Δήμος Άρτας
8. Δήμος Αχαρνών
9. Δήμος Βέλου - Βόχας
10. Δήμος Βόλου
11. Δήμος Δέλτα
12. Δήμος Δελφών
13. Δήμος Διδυμοτείχου
14. Δήμος Δράμας
15. Δήμος Δυτικής Αχαΐας
16. Δήμος Ερυμάνθου
17. Δήμος Ήλιδας
18. Δήμος Ηράκλειας Σερρών
19. Δήμος Ηρακλείου Κρήτης

¹ Στοιχεία κατόπιν της διοικητικής ανασυγκρότησης και συγχώνευσης των Ο.Τ.Α. («Καλλικράτης», Ν 3852/2010)

20. Δήμος Θηβαίων
21. Δήμος Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου
22. Δήμος Ιλίου
23. Δήμος Καβάλας
24. Δήμος Καρδίτσας
25. Δήμος Κερκύρας
26. Δήμος Κεφαλονιάς
27. Δήμος Κορδελίου – Ευόσμου
28. Δήμος Κορινθίων
29. Δήμος Λαμίας
30. Δήμος Λάρισας
31. Δήμος Λέσβου
32. Δήμος Μεσσήνης
33. Δήμος Ναυπακτίας
34. Δήμος Νεάπολης – Συκεών
35. Δήμος Νέστου
36. Δήμος Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης
37. Δήμος Ορεστιάδας
38. Δήμος Ορχομενού
39. Δήμος Πάτρας
40. Δήμος Πηνειού

41. Δήμος Πρέβεζας
42. Δήμος Πύργου
43. Δήμος Ρόδου
44. Δήμος Σερρών
45. Δήμος Σοφάδων
46. Δήμος Τρικάλων
47. Δήμος Τρίπολης
48. Δήμος Τύρναβου
49. Δήμος Φαρσάλων
50. Δήμος Φαρρών
51. Δήμος Φλώρινας
52. Δήμος Φυλής
53. Δήμος Χαλανδρίου
54. Δήμος Χαλκηδόνας
55. Δήμος Χαλκιδέων
56. Δήμος Χίου

Σταθεροί συνεργάτες του Δικτύου ROM

- Ε.Ε.Τ.Α.Α. (Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης)
- Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. (Κεντρική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων Ελλάδας)
- Γ.Γ.Λ.Ε. (Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης)
- Σ.Κ.Λ.Ε. (Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας)
- UNICEF (Ελληνικό τμήμα)
- UNESCO (Ελληνικό τμήμα)
- Γ.Σ.Ε.Ε. (Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας)
- Α.Δ.Ε.Δ.Υ. (Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων)
- Ο.Τ.Ο.Ε. (Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδας)
- Δ.Ο.Ε. (Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας)
- Π.Ο.Ε. - Ο.Τ.Α. (Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης)
- Ο.Λ.Μ.Ε. (Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης)
- ΙΝ.Ε. - Γ.Σ.Ε.Ε. (Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας)
- Ε.Κ.Π.Α. (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- Α.Π.Θ. (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)
- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Ε.Σ.Η.Ε.Α. (Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών)
- Δ.Σ.Α. (Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών)
- Δ.Σ.Θ. (Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης)
- Ι.Σ.Α. (Ιατρικός Σύλλογος Αθηνών)
- Ε.Ι.Ν.Α.Π. (Ένωση Ιατρών Νοσοκομείων Αθήνας και Πειραιά)

Τοπική Αυτοδιοίκηση και ενεργός πολιτειότητα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, στους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποδίδονται αρμοδιότητες για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων, η διοίκηση των οποίων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, καθώς και αρμοδιότητες για τη διαχείριση γενικών δημόσιων υποθέσεων, που τους ανατίθενται με κριτήριο το συγκριτικό πλεονέκτημα της ισχυρής δημοκρατικής νομιμοποίησης και της άμεσης σχέσης με τους πολίτες.

Το άρθρο 102 του Συντάγματος αναδεικνύει το διττό χαρακτήρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως θεσμού, ο οποίος εκφράζει την τοπική δημοκρατία και την τοπική αυτονομία, αποτελώντας παράλληλα αναπόσπαστο λειτουργικό τμήμα του διοικητικού συστήματος. Τα χαρακτηριστικά αυτά προσδίδουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση ιδιαίτερη βαρύτητα τόσο για την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, όσο και για τη δημοκρατία.

Οι αρχές και οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης (Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση, 2001), καθώς και της Ανοικτής Διακυβέρνησης (Open Government Partnership, 2011) έχουν πεδίο εφαρμογής καταρχήν στους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η δημοκρατική διακυβέρνηση συνδέεται άρρηκτα με τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Η συμμετοχή στα κοινά διασφαλίζει το δημοκρατικό πολίτευμα, ενισχύει τη σχέση πολίτη και πολιτείας, δημιουργεί πολίτες με συλλογική συνείδηση, δίνει ώθηση στην προσπάθεια για κοινωνική πρόοδο.

Η Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης οργανώνει την άσκηση της εξουσίας με όρους διεύρυνσης της συμμετοχής του πολίτη και εμπάθουσας της δημοκρατίας, αλλά και ανάδειξης του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών οργανώσεων και του εθελοντισμού.

**Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης,
Πρόγραμμα Καλλικράτης
(Αιτιολογική Έκθεση)**

Ο σχεδιασμός της τοπικής ανάπτυξης από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορεί να γίνει μέσω αναδιανομής αγαθών της ποιότητας ζωής στους πολίτες με ίσους όρους.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να σχεδιάσει την τοπική ανάπτυξη στη βάση της αντικειμενικής και δίκαιης διαχείρισης των τοπικών συμφερόντων και, μέσα από μια συμμετοχική διαδικασία κατάρτισης και εφαρμογής των αναπτυξιακών σχεδίων, να επιτύχει τη λήψη αποφάσεων με ευρεία αποδοχή, αποτελεσματικών και ωφέλιμων για το σύνολο της τοπικής κοινωνίας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, θεμέλιο του διοικητικού συστήματος στο πυρήνα των τοπικών κοινωνιών, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την εμπέδωση της δημοκρατίας και τη διεύρυνση της συμμετοχής στις δημόσιες υποθέσεις.

Πάνω σε αυτή τη βάση η ενίσχυση της ενεργού πολιτειότητας αναδεικνύεται για τη Τοπική Αυτοδιοίκηση ένα στοίχημα που μπορεί να κερδίσει, εάν διαθέτει:

όραμα, τόλμη και συνειδητή απόφαση για μια βιώσιμη πόλη,

καθώς και με:

- ▶ την εξασφάλιση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στο δημόσιο βίο,
- ▶ την ευρεία πληροφόρηση για τα τοπικά θέματα και τις εναλλακτικές επιλογές, ώστε όλοι οι πολίτες να λαμβάνουν γνώση και υπεύθυνα να αναλαμβάνουν δράση,

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση υιοθετεί τις βασικές αρχές της Συνθήκης της Λισσαβόνας:

*της εγγύτητας
της διαφάνειας,
της εξωστρέφειας,
του σεβασμού των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων,
της συμμετοχικής δημοκρατίας και της
εμβάθυνσής της.*

**Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και
της Αποκεντρωμένης Διοίκησης,
Πρόγραμμα Καλλικράτης
(Αιτιολογική Έκθεση)**

- ▶ την ευρεία ενημέρωση σχετικά με τις δημοκρατικές διαδικασίες, στις οποίες μπορούν οι πολίτες να συμμετέχουν,
- ▶ τη δημιουργία δομών και μηχανισμών που επιτρέπουν τη συμμετοχή των νέων στις συζητήσεις και τις αποφάσεις, οι οποίες τους αφορούν,
- ▶ τη διεξαγωγή δημόσιων διαβουλεύσεων με πλήρη διαφάνεια και σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις, γνώσεις, εμπειρίες, ιδέες και συμφέροντα,
- ▶ την άρση στερεοτυπιών και προκαταλήψεων,
- ▶ την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στην επεξεργασία λύσεων για τα τοπικά προβλήματα, στο σχεδιασμό της τοπικής ανάπτυξης, στον έλεγχο της τοπικής διοίκησης και στην αξιολόγηση των πολιτικών που αυτή εφαρμόζει,
- ▶ την επένδυση στη δια βίου μάθηση με σκοπό την ανάπτυξη των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των πολιτών,
- ▶ την ενθάρρυνση και την υποστήριξη πρωτοβουλιών πολιτών και φορέων με σκοπό την προστασία των κοινών αγαθών και την υπεράσπιση του συλλογικού συμφέροντος.

Με το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι», ενισχύεται η λαϊκή πρωτοβουλία και κυριαρχία, με στόχο την ενεργή και ουσιώδη συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές υποθέσεις και την καλλιέργεια της κοινωνικής και πολιτικής τους συνείδησης.

**Πρόγραμμα Κλεισθένης
(Αιτιολογική Έκθεση)**

Ευρωπαϊκός Χάρτης Αυτονομίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Πρόσθετο Πρωτόκολλο σχετικά με το δικαίωμα συμμετοχής στις υποθέσεις
των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άρθρο 1

1. Τα κράτη-μέλη διασφαλίζουν σε κάθε υποκείμενο στη δικαιοδοσία τους άτομο το δικαίωμα συμμετοχής στις υποθέσεις των Ο.Τ.Α.
2. Το δικαίωμα συμμετοχής στις υποθέσεις ενός Ο.Τ.Α. υποδηλώνει το δικαίωμα επιδίωξης καθορισμού ή επηρεασμού της άσκησης των αρμοδιοτήτων του Ο.Τ.Α.

Άρθρο 2

1. Τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να καταστεί δυνατή η πραγματική άσκηση του δικαιώματος συμμετοχής στις υποθέσεις ενός Ο.Τ.Α. [...]

Ενεργός πολίτης δεν είναι ...

Ο πολίτης που:

- ▶ Δεν συνειδητοποιεί ότι αποτελεί μέρος ενός συνόλου.
- ▶ Δεν κατανοεί την κοινωνική του ευθύνη.
- ▶ Δεν γνωρίζει τα δικαιώματά του και δεν αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του.
- ▶ Αντιλαμβάνεται τη συμμετοχή στα κοινά μόνο ως υποχρέωση συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες.
- ▶ Είναι παθητικός θεατής των κοινωνικών γεγονότων.
- ▶ Δεν απαιτεί ενημέρωση για όσα αφορούν στον ίδιο και το κοινωνικό σύνολο, στο οποίο ανήκει.
- ▶ Δεν ελέγχει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των πληροφοριών που λαμβάνει.
- ▶ Μένει αδρανής, γιατί έχει μεταθέσει την ευθύνη σε τρίτους.
- ▶ Μένει αδρανής, γιατί επαναπαύεται στην ατομική ή συλλογική προσπάθεια άλλων.
- ▶ Μένει αδρανής, γιατί «αφήνει τα πράγματα στην τύχη τους».
- ▶ Αποφεύγει το δημόσιο διάλογο και την αυτοκριτική.
- ▶ Είναι προσηλωμένος στο ατομικό συμφέρον.

Είναι σύνηθες πολλοί να μην ασχολούνται με τα κοινά και να αφήνουν τους άλλους να αποφασίζουν για αυτούς. Δεν θεωρούμε φιλήσυχο αλλά άχρηστο αυτόν που δεν ασχολείται με τα κοινά.

Θουκυδίδης, Επιτάφιος

- ▶ Αδιαφορεί για τις δημοκρατικές αξίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διατήρηση των κοινών αγαθών.
- ▶ Δεν αντιλαμβάνεται ότι το ενδιαφέρον ενός ατόμου για την πρόοδο της κοινωνίας, της οποίας είναι μέλος, αποτελεί προσωπική επένδυση.

Από τη στιγμή που θα πει κανείς για τις υποθέσεις του κράτους, «τι με ενδιαφέρει;» μπορούμε να υπολογίζουμε ότι έχει γίνει το πρώτο βήμα για την παρακμή του κράτους αυτού.

Z.Z. Ρουσώ, Κοινωνικό Συμβόλαιο

Ενεργοί πολίτες νέοι Ρομά: cui bono?

Η πρόταση της Διαπεριφερειακής Συμμαχίας I_do

Η σημασία της ιδιότητας του ενεργού πολίτη

Στις σύγχρονες κοινωνίες που αποτελούν ένα ανθρωπινό μωσαϊκό, όπου καλούνται να συνυπάρξουν πολλές και διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, η συνειδητοποίηση της σημασίας της ιδιότητας του ενεργού πολίτη είναι βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία συνθηκών κοινωνικής προόδου. Η σφαιρική και αντικειμενική ενημέρωση, η γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων, η ελεύθερη και υπεύθυνη δημόσια έκφραση και η διεκδίκηση της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, συνιστούν άσκηση της ιδιότητας του ενεργού πολίτη.

Επένδυση στους νέους Ρομά

Στην Ελλάδα υπάρχουν νέοι Ρομά, οι οποίοι με τις προσωπικές κατακτήσεις τους – κυρίως στον τομέα της εκπαίδευσης - θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα θετικό παράδειγμα αφενός για την ενδυνάμωση των κοινοτήτων προς την κατεύθυνση της ενεργού συμμετοχής τους στο δημόσιο βίο, αφετέρου για την άμβλυση εδραιωμένων στερεοτυπιών που υπονομεύουν το διάλογο με τους Ρομά, εντείνοντας τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού τους.

Μια συλλογική, συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια για την ανάδειξη αυτής της θετικής, υπαρκτής, αν και μη προβεβλημένης, εικόνας των Ρομά μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση γενικευμένες βεβαιότητες που θέτουν προσκόμματα στο δημοκρατικό διάλογο εντός της ελληνικής κοινωνίας.

Και επιπλέον: η επένδυση στους νέους αυτούς Ρομά είναι ταυτόχρονα αξιοποίηση ενός κοινωνικού κεφαλαίου, προκειμένου νέοι, Ρομά και μη Ρομά, να αγωνιστούν για τις δικές τους κατακτήσεις.

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί τον εγγύτερο θεσμό του κράτους προς τον πολίτη και προσφέρεται, ως εκ της φύσης και της λειτουργίας της, ως το κατεξοχήν πεδίο άσκησης της ιδιότητας του ενεργού πολίτη. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ως αποστολή την προαγωγή των τοπικών συμφερόντων και, καθώς οφείλει να δρα για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των κοινωνικών ομάδων που συνθέτουν την τοπική κοινωνία, είναι σε θέση να παρέχει όλα τα απαραίτητα μέσα και το βήμα για την ισότιμη συμμετοχή των νέων Ρομά στο δημόσιο διάλογο.

Διασφάλιση δημοκρατικών και βιώσιμων κοινωνιών

Η επένδυση στους νέους ως κοινωνικό κεφάλαιο που εγγυάται την αλλαγή, η ανάδειξη της σημασίας της ενεργού πολιτεϊότητας, η ενδυνάμωση νέων Ρομά ως ενεργών πολιτών και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των μέσων που διαθέτει η Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ισότιμη συμμετοχή όλων στη διαχείριση της τοπικής υπόθεσης, αποτελούν τις ασφαλιστικές δικλείδες για την προώθηση του δημοκρατικού διαλόγου εντός ανοιχτών, συμπεριληπτικών και, ως τέτοιων, βιώσιμων κοινωνιών.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του Έργου I_do, νέοι Ρομά, προερχόμενοι από τις Περιφέρειες Αττικής, Θεσσαλίας και Κεντρικής Μακεδονίας, και αυτοδιοικητικά στελέχη δημιούργησαν μια Διαπεριφερειακή Συμμαχία με σκοπό την υποβολή προτάσεων σε Δημοτικά Συμβούλια και Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων προς όφελος του συνόλου της τοπικής κοινωνίας, στην οποία διαβιούν, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών Ρομά κοινοτήτων. Ως αφητηρία για την ανάπτυξη των προτάσεων της Διαπεριφερειακής Συμμαχίας I_do τέθηκαν οι εξής παραδοχές:

Οι Έλληνες Ρομά είναι Έλληνες πολίτες

Οι Έλληνες Ρομά είναι Έλληνες πολίτες με συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις από το 1979, αυτοπροσδιορίζονται δε ως Έλληνες με ρόμικη καταγωγή από το 2001.

Οι Έλληνες Ρομά βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό ακόμα και στις μέρες μας

Στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας όπου διαβιούν, οι Ρομά είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι, ενώ, σε αρκετές περιπτώσεις, οι συνθήκες διαβίωσής τους προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν είναι επιλογή

Οι δυσμενείς συνθήκες στις οποίες διαβιούν οι Έλληνες Ρομά, δεν αποτελούν επιλογή ως έκφραση μιας «ιδιαιτέρης κουλτούρας», η οποία πρέπει να διατηρηθεί αναλλοίωτη, ως ένδειξη σεβασμού στην παράδοσή τους. Τέτοιου είδους προσεγγίσεις καταδικάζουν σε αποτυχία οποιαδήποτε προσπάθεια καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού τους.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί

Δίχως να παραγνωρίζονται οι δυσκολίες για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, υπαρκτά παραδείγματα κοινωνικής ένταξης των Ρομά, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αποδεικνύουν ότι μέσω μιας συστηματικής, μεθοδικής και συντονισμένης προσπάθειας η κοινωνική ένταξη είναι εφικτή.

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί ολιστική προσέγγιση

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά απαιτεί την παράλληλη και ταυτόχρονη αντιμετώπιση όλων των επιμέρους αιτιών που τον γεννούν, τον συντηρούν και τον αναπαραγάγουν. Η αποσπασματική αντιμετώπιση των αιτιών αυτών συντελεί στη διατήρηση, στη διαιώνιση και στην επιδείνωσή του.

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι υποχρέωση της πολιτείας

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι υποχρέωση της πολιτείας, η οποία οφείλει να λαμβάνει μέτρα για την υποστήριξη των ευάλωτων μελών της, έτσι όπως ορίζει το Ελληνικό Σύνταγμα και σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κεκτημένο για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ωφελεί το σύνολο της κοινωνίας

Οι Έλληνες Ρομά είναι αναπόσπαστο μέρος της ελληνικής κοινωνίας, η οποία και αποτελεί τον τελικώς ωφελούμενο της προσπάθειας για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού τους, διασφαλίζοντας μέσω αυτής της προσπάθειας όρους κοινωνικής συνοχής και ειρήνης.

Η κοινωνική ένταξη απαιτεί θετικές διακρίσεις και άνισες κατανομές

Για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης απαιτείται η εφαρμογή όρων αναλογικής ισότητας: λήψη αντισταθμιστικών μέτρων για τη διασφάλιση μιας δίκαιης σχέσης μεταξύ των μελών της κοινωνίας, κατά την εφαρμογή των οποίων περισσότεροι πόροι διατίθενται υπέρ εκείνων που δεν έχουν τη

δυνατότητα να ανταποκριθούν επαρκώς για την κάλυψη αναγκών με ίδιους πόρους. Οι θετικές διακρίσεις αποτελούν αντισταθμιστικά μέτρα, στο πλαίσιο των οποίων «άνισες» κατανομές σταδιακά καθιστούν ίσα, άνισα αρχικά μέλη της κοινωνίας, διασφαλίζοντας την κοινή πορεία ατόμων και ομάδων προς την κοινωνική πρόοδο.

Η κοινωνική ένταξη προϋποθέτει και συνεπάγεται την παραχώρηση «κοινωνικού χώρου»

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά προϋποθέτει την αποδοχή τους ως ισότιμων μελών της κοινωνίας και τεκμήριο αυτής είναι η ενεργός συμμετοχή τους στο δημόσιο βίο.

Οι Έλληνες Ρομά έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση συμμετοχής στο δημόσιο διάλογο προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας

Οι Έλληνες Ρομά έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση συμμετοχής στο δημόσιο διάλογο ως ενεργοί πολίτες που γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, συνδιαλέγονται και διεκδικούν την ισότιμη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά κοινοτήτων.

Το μέλλον είναι κοινό για τους Ρομά και τους μη Ρομά και ανήκει, κυρίως, στους νέους

Ως μέλη της ίδιας κοινωνίας, Ρομά και μη Ρομά οφείλουν να συλλειτουργήσουν, επενδύοντας στους νέους ως φορείς της αλλαγής εντός ανοιχτών, συμπεριληπτικών και βιώσιμων κοινωνιών.

